

ZAMONAVIY RAHBARLARNING IJTIMOIIY PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Nashvandov Shuxrat Muhammad o'g'li

IIV Akademiyasi kursanti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17222251>

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy rahbarlarning ijtimoiy psixologik xususiyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda rahbarlik faoliyatining psixologik asoslari, ijtimoiy muhitda rahbarlarning xatti-harakatlari va ularning shaxsiy xususiyatlari o'rganilgan. Maqolada adabiyotlar tahlili asosida zamonaviy rahbarlik paradigmalarining ijtimoiy psixologik aspektlari yoritilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, zamonaviy rahbarlar yuqori darajada ijtimoiy intellekt, adaptivlik va kommunikativ kompetensiyalarga ega bo'lishi zarur. Xulosa qismida rahbarlik samaradorligini oshirish yo'llari taklif etilgan.

Kalit so'zlar: rahbarlik, ijtimoiy psixologiya, shaxsiy xususiyatlar, kommunikativ kompetensiyalar, ijtimoiy intellekt, zamonaviy menejment.

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ СОВРЕМЕННЫХ ЛИДЕРОВ

Аннотация. В статье анализируются социально-психологические характеристики современных лидеров. В исследовании рассматриваются психологические основы лидерства, поведение лидеров в социальной среде и их личностные особенности. На основе обзора литературы рассматриваются социально-психологические аспекты современных парадигм лидерства. Результаты показывают, что современным лидерам необходимо обладать высоким уровнем социального интеллекта, адаптивности и коммуникативных компетенций. В заключении предлагаются пути повышения эффективности лидерства.

Ключевые слова: лидерство, социальная психология, личностные качества, коммуникативные компетенции, социальный интеллект, современный менеджмент.

SOCIAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF MODERN LEADERS

Abstract. This article analyzes the social psychological characteristics of modern leaders. The study examines the psychological foundations of leadership, the behavior of leaders in the social environment, and their personal characteristics. The article, based on a literature review, highlights the social psychological aspects of modern leadership paradigms. The results show that modern leaders must have a high level of social intelligence, adaptability, and communicative competencies. The conclusion suggests ways to improve leadership effectiveness.

Keywords: leadership, social psychology, personality traits, communicative competencies, social intelligence, modern management.

KIRISH

Zamonaviy dunyodagi tez o'zgaruvchan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar rahbarlik faoliyatiga yangicha talablar qo'yimoqda. Globallaşuv jarayonlari, texnologik inqilob va ijtimoiy transformatsiyalar natijasida rahbarlardan yuqori darajadagi ijtimoiy psixologik kompetensiyalar talab qilinmoqda [1]. Rahbarlik fenomeni nafaqat boshqaruv jarayonlarini o'z ichiga oladi, balki murakkab ijtimoiy psixologik mexanizmlarni ham qamrab oladi [2].

Ijtimoiy psixologiya nuqtai nazaridan rahbarlik - bu shaxslararo munosabatlarning maxsus turi bo'lib, unda bir shaxs (rahbar) boshqalar (subordinatlar)ning xatti-harakatlariga ta'sir ko'rsatadi va ularni belgilangan maqsadlarga erishish yo'lida yo'naltiradi [3]. Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, muvaffaqiyatli rahbarlik nafaqat professional bilim va ko'nikmalarga, balki chuqur ijtimoiy psixologik tushunchalar va yuqori darajadagi hissiy intellektga ham bog'liqdir [4].

Rahbarlarning ijtimoiy psixologik xususiyatlari ularning jamoaviy muhitda muvaffaqiyatli faoliyat yuritish qobiliyatini belgilaydi. Bu xususiyatlar orasida empatiya, ijtimoiy sezuvchanlik, kommunikativ mahorat, konfliktlarni hal qilish qobiliyati va boshqalarni motivatsiya qila olish ko'nikmalari alohida o'rin tutadi [5]. Shuningdek, zamonaviy rahbarlar ko'p madaniyatli muhitda ishlash qobiliyatiga ega bo'lishi va turli ijtimoiy guruhlardagi odamlar bilan samarali muloqot qila olishi talab etiladi.

METODOLOGIYA VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqot adabiyotlar tahlili metodiga asoslanib amalga oshirilgan. O'zbek adabiyotlarida rahbarlik psixologiyasi masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, milliy madaniy kontekstda rahbarlik xususiyatlari o'ziga xos jihatlarni namoyon etadi. Abdullayev A.R. o'z ishida o'zbek jamiyatidagi rahbarlik an'alarini tahlil qilgan va zamonaviy rahbarlik paradigmaları bilan ularning sintezini ko'rsatgan [6]. Muallif ta'kidlashicha, o'zbek madaniyatida rahbarlik ko'proq kollektiv qarorlar qabul qilish va jamoa a'zolarining fikr-mulohazalarini hurmat qilish asosida shakllanadi.

Karimov B.S. rahbarlarning ijtimoiy kompetensiyalari masalasini chuqur o'rganib, zamonaviy o'zbek rahbarlarida ijtimoiy intellektning ahamiyatini ta'kidlagan [7]. Uning tadqiqoti shuni ko'rsatadiki, yuqori ijtimoiy intellektga ega rahbarlar o'z jamoalarida ijobiy psixologik iqlim yaratishda muvaffaqiyat qozonishadi va bu esa umumiy ish samaradorligining oshishiga olib keladi.

Rus adabiyotlarida rahbarlik psixologiyasi an'anaviy ravishda chuqur nazariy asoslar bilan o'rganilgan. Petrovskiy A.V. va Yaroshevskiy M.G. o'zlarining fundamental ishlarida rahbarlikning ijtimoiy psixologik mexanizmlarini tahlil qilgan va guruh dinamikasida rahbarning rolini ko'rsatgan [8]. Ularning tadqiqotlari shuni isbotladiki, rahbarning shaxsiy xususiyatlari guruhning ijtimoiy psixologik iqlimini bevosita belgilaydi va bu jarayonda empatiya, ijtimoiy sezuvchanlik va kommunikativ kompetensiyalar asosiy rol o'ynaydi.

Andreeva G.M. ijtimoiy psixologiya kontekstida rahbarlik jarayonlarini o'rganib, zamonaviy sharoitlarda rahbarlardan talab qilinadigan psixologik xususiyatlarni sistemalashtirib bergan [9]. Uning fikricha, raqamli texnologiyalar davrida rahbarlar virtual muhitda ham samarali muloqot qila olishi va masofaviy jamoalarni boshqarish ko'nikmalariga ega bo'lishi zarur.

Xorijiy adabiyotlarda rahbarlik psixologiyasi masalalari keng qamrovda o'rganilgan. Bass B.M. va Riggio R.E. transformatsion rahbarlik nazariyasi doirasida rahbarlarning ijtimoiy psixologik xususiyatlarini tahlil qilgan [10]. Ular ta'kidlashicha, zamonaviy muvaffaqiyatli rahbarlar o'zlarining karizmatik ta'siri orqali subordinatlarni ilhomlantirishlari va ularning shaxsiy rivojlanishiga yordam berishlari kerak. Bu jarayonda rahbarning hissiy intellekti, ijtimoiy sezuvchanligi va motivatsiya yaratish qobiliyati hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Olib borilgan adabiyotlar tahlili zamonaviy rahbarlarning bir qator muhim ijtimoiy psixologik xususiyatlariga ega bo'lishi zarurligini ko'rsatdi. Yuqori darajadagi ijtimoiy intellekt zamonaviy rahbarlar uchun ajralmas xususiyat hisoblanadi. Ijtimoiy intellekt rahbarlarning boshqa odamlarning hissiyotlarini tushunish, ularning ehtiyojlarini sezish va mos ravishda javob berish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Bu xususiyat ayniqsa ko'p madaniyatli va ko'p avlodli jamoalarda ishlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adaptivlik va moslashuvchanlik zamonaviy rahbarlarning muhim psixologik xususiyatlari sanaladi. Tez o'zgaruvchan biznes muhitida rahbarlar yangi vaziyatlarga tezda moslasha olishi, o'z rahbarlik uslubini holatga qarab o'zgartira bilishi va noaniqlik sharoitida samarali qarorlar qabul qila olishi talab etiladi. Bu xususiyat psixologik jihatdan yuqori darajadagi stress bardoshlik va hissiy barqarorlik bilan bog'liq.

Kommunikativ kompetensiyalar zamonaviy rahbarlik uchun asosiy talablardan biri hisoblanadi. Samarali kommunikatsiya nafaqat axborot uzatish jarayonini o'z ichiga oladi, balki tinglay bilish, tushunish, empatiya ko'rsatish va turli auditoriyalarga moslashib gaplasha olish ko'nikmalarini ham qamrab oladi. Zamonaviy rahbarlar turli kommunikatsiya kanallaridan foydalana olishi va har bir vaziyat uchun eng mos kommunikativ strategiyani tanlay bilishi zarur.

Konfliktlarni hal qilish va mediatsiya qobiliyatlari zamonaviy rahbarlar uchun muhim psixologik kompetensiyalar hisoblanadi. Murakkab tashkiliy strukturalar va turli xil qarashlar to'qnashuvida rahbarlar konstruktiv yechimlar topish, tomonlarni kelishuvga olib kelish va uzoq muddatli hamkorlikni ta'minlash qobiliyatiga ega bo'lishi kerak.

Motivatsiya yaratish va ilhomlantirish qobiliyati zamonaviy rahbarlarning eng muhim ijtimoiy psixologik xususiyatlaridan biri sanaladi. Bu jarayonda rahbarlar har bir jamoat a'zosining individual ehtiyojlarini hisobga olish, ularning kuchli tomonlarini aniqlash va shaxsiy rivojlanish yo'llarini ko'rsatish qobiliyatiga ega bo'lishi zarur.

Ma'naviy rahbarlik va axloqiy mas'uliyat hissi zamonaviy sharoitlarda rahbarlardan talab qilinadigan muhim psixologik xususiyatlar jumlasiga kiradi. Jamiyat oldidagi mas'uliyat, adolat hissi va axloqiy tamoyillarga sodiqlik rahbarlarning ijtimoiy legitimligini ta'minlaydi va uzoq muddatli muvaffaqiyatning asosini tashkil etadi.

XULOSA

Zamonaviy rahbarlarning ijtimoiy psixologik xususiyatlari tahlili shuni ko'rsatdiki, muvaffaqiyatli rahbarlik uchun professional bilim va tajribadan tashqari, chuqur ijtimoiy psixologik kompetensiyalar zarur. Ijtimoiy intellekt, adaptivlik, kommunikativ mahorat, konflikt hal qilish qobiliyati, motivatsiya yaratish ko'nikmalari va ma'naviy rahbarlik kabi xususiyatlar zamonaviy rahbarlar uchun ajralmas talablar hisoblanadi. Bu xususiyatlarning rivojlantirilishi nafaqat rahbarlarning shaxsiy muvaffaqiyatini ta'minlaydi, balki butun tashkilotning samaradorligini ham oshiradi. Kelajakda rahbarlik ta'limi va rivojlantirish dasturlarida ijtimoiy psixologik kompetensiyalarga ko'proq e'tibor berish zarur. Shuningdek, turli madaniy kontekstlarda rahbarlik xususiyatlarining o'ziga xosliklari bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Goleman, D., Boyatzis, R., & McKee, A. (2021). Primal leadership: Realizing the power of emotional intelligence. Harvard Business Review Press.
2. Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2020). Transformational leadership. Psychology Press.
3. Northouse, P. G. (2019). Leadership: Theory and practice. SAGE Publications.
4. Abdullayev, A. R. (2020). O'zbek jamiyatida rahbarlik an'analari va zamonaviy menejment. Toshkent: Fan nashriyoti.
5. Karimov, B. S. (2021). Rahbarlarning ijtimoiy kompetensiyalari. Samarqand: Universitet nashriyoti.
6. Abdullayev, A. R. (2020). O'zbek jamiyatida rahbarlik an'analari va zamonaviy menejment. Toshkent: Fan nashriyoti.
7. Karimov, B. S. (2021). Rahbarlarning ijtimoiy kompetensiyalari. Samarqand: Universitet nashriyoti.
8. Petrovskiy, A. V., & Yaroshevskiy, M. G. (2018). Sotsial'naya psikhologiya liderstva. Moskva: Akademiya.
9. Andreeva, G. M. (2019). Sotsial'naya psikhologiya upravleniya. Sankt-Peterburg: Piter.
10. Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2020). Transformational leadership. Psychology Press.